

สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคกลาง

เล่ม ๒

ขด : เครื่องใช้ - ค้างคาว : สัตว์

จัดพิมพ์เนื่องใน

พระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๖ รอบ

๕ ธันวาคม ๒๕๔๒

สารบัญ

ขด : เครื่องใช้	๕๑๓	ของเล่นไม้ระกำ	๕๖๖
ขนมจีน	๕๑๓	ของว่าง	๕๗๐
ขนมจีบไทย	๕๒๐	ห้อง : เครื่องใช้	๕๗๔
ขนมต้ม, นาย	๕๒๐	ห้องป่า คู อีแฟ้ม	๕๗๕
ขนมในภาคกลาง	๕๒๒	ห้องแม่ คู อีแฟ้ม	๕๗๕
ขนอน	๕๓๑	ห้องอ้อย : การเล่น	๕๗๕
ขนอนหลวง, ตำบล	๕๓๒	ขอน	๕๗๖
ขนุน : พืช	๕๓๒	ขอมกล่อมลูก, เพลง	๕๗๖
ขม้น : พืช	๕๓๕	ขอมคำคืน : วัตถุโบราณ	๕๗๖
ขยาบ : เครื่องใช้	๕๓๖	ขอมคำคืน, เพลง	๕๗๘
ขยักกะปิ คู ควักกะปิ : การเล่น	๕๓๖	ขอมทรงเครื่อง, เพลง	๕๗๘
ขรัวอินโข่ง	๕๓๖	ขันทาสกร	๕๗๙
ขลุ่ยขลุ่ย : การพนัน	๕๓๙	ขัน : ลายจ๊กสาน	๕๘๐
ขลุ่ย, อำเภอ	๕๓๙	ขันตำนาน	๕๘๐
ขลุ่ย : เครื่องใช้	๕๔๒	ขันปริตร	๕๘๐
ขลุ่ย	๕๔๓	ขันหมาก	๕๘๑
ขลุ่ยบ้านลาวบางไส้ไก่	๕๔๕	ขันไม้ : การ	๕๘๒
ขลุ่ย : พืช	๕๔๖	ขันไม้บัณฑิตเทาว์, เพลง	๕๘๒
ขวัญ : ความเชื่อ	๕๔๗	ขามูร์ลักษบุรี, อำเภอ	๕๘๓
ขวัญข้าว คู แม่โพสพ	๕๔๙	ข่า : ของใช้	๕๘๕
ขวาก	๕๔๙	ข่า : พืช	๕๘๖
ขว้างข้าวเฒ่า : การเล่น	๕๕๐	ข่าหลวง	๕๘๖
ขว้างตะกร้อ : การเล่น	๕๕๐	ข้างกระดาน, เรือ	๕๘๗
ขว้างนุ่น : การเล่น	๕๕๑	ข้างจัน	๕๘๘
ขอ : เครื่องใช้	๕๕๑	ขายของ : การเล่น	๕๘๘
ขอช้าง : เครื่องใช้	๕๕๒	ขายแดงโม : การเล่น	๕๘๘
ขอทาน, เพลง	๕๕๒	ขาย : เครื่องใช้	๕๘๘
ขอฝน : พิธีกรรม	๕๕๕	ข้าว	๕๘๙
ขอฝนที่นครไทย : พิธีกรรม	๕๖๐	ข้าว : การแปรสภาพเป็นอาหาร	๕๙๕
ขอสร้อย	๕๖๑	ของคนไทยภาคกลาง	
ของเล่น	๕๖๑	ข้าวเกรียบ	๖๐๑

(๖)

ข้าวเกรียบอ่อน	๖๐๒	ข้าวเสียไป ดู ข้าวเจไป	๖๒๖
ข้าวคลุกกะปิ	๖๐๒	ข้าวหมาก	๖๒๖
ข้าวเจไป	๖๐๒	ข้าวหลาม	๖๒๖
ข้าวแช่	๖๐๓	ข้าวหลามตัด : การเล่น	๖๒๗
ข้าวต้ม	๖๐๙	ข้าวห่อ, ประเพณี	๖๒๗
ข้าวต้มจิ้ม	๖๑๐	ข้าวเหนียวแก้ว	๖๒๘
ข้าวต้มนก	๖๑๐	ข้าวเหนียวแดง	๖๒๙
ข้าวต้มน้อย ดู ตีนควาย, ขนม	๖๑๑	ข้าวเหนียวน้ำวุ้น ดู ข้าวต้มน้ำวุ้น	๖๒๙
ข้าวต้มน้ำวุ้น	๖๑๑	ข้าวเหนียวปิ้ง	๖๒๙
ข้าวต้มมัด ดู ข้าวต้มลูกโยน	๖๑๑	ข้าวเหนียวเปียก	๖๒๙
ข้าวต้มผัด	๖๑๑	ข้าวเหนียวมูน	๖๓๐
ข้าวต้มมัด ดู ข้าวต้มผัด	๖๑๒	ข้าวเหนียวหน้าต่าง ๆ	๖๓๐
ข้าวต้มมัดใต้	๖๑๒	จิง : พืช	๖๓๑
ข้าวต้มลูกโยน	๖๑๒	จิงทราย ดู กระชาย	๖๓๒
ข้าวตอก	๖๑๓	จิม : เครื่องดนตรี	๖๓๒
ข้าวตอกตั้ง	๖๑๓	จิมเล็ก จิมใหญ่, เพลง	๖๓๔
ข้าวตอกพระร่วง	๖๑๓	จืดจีน, เมือง ดู บ้านคูเมือง	๖๓๔
ข้าวตัง	๖๑๕	จี่ม่าก้านกล้วย : การเล่น	๖๓๕
ข้าวตู	๖๑๕	จี่ม่าชนกัน : การเล่น	๖๓๕
ข้าวพอง ดู นางเส็ด	๖๑๕	จี่ม่าตาบอด : การเล่น	๖๓๗
ข้าวโพดคลุก	๖๑๕	จี่ม่าส่งเมือง : การเล่น	๖๓๘
ข้าวมธุปายาส	๖๑๘	จี่กา, น้ำพริก ดู น้ำพริก	๖๓๘
ข้าวเม่า	๖๒๐	จี่ตุ๊กกลางนา : การเล่น	๖๓๘
ข้าวเม่าคลุก	๖๒๑	จี่ฝั่งชัน	๖๓๘
ข้าวเม่าทอด	๖๒๑	จี่ฝั่งสีปาก	๖๓๘
ข้าวเม่าบด	๖๒๑	จี่มูกมาก ดูดแหลม สามมือปาม : นิทาน	๖๔๐
ข้าวเม่าราง	๖๒๓	จี่รัก	๖๔๐
ข้าวเม่าหมี	๖๒๓	จี่หนู, ขนม	๖๔๐
ข้าวยาคุ	๖๒๓	จี่เหล็ก : พืช	๖๔๑
ข้าวเย็น	๖๒๔	จี่เหล็ก, แกง	๖๔๓
ข้าวเย็นเหนือข้าวเย็นใต้	๖๒๔	จี่นครู : พิธีกรรม	๖๔๓
ข้าวสับปี	๖๒๔	จี่นซ่อ	๖๔๓
ข้าวสารดำ : ตำนาน	๖๒๕	จี่นตันจั่ว, ถำนวน	๖๔๓

จีนบ้านใหม่, ประเพณี	๖๔๔	เขมร, นิราศ	ศ. 67๙	๖๗๓
จีนสวรรค์ทั้งเป็น, สำนัก	๖๔๖	เขมร, เพลง	ล. 2	๖๗๔
จีนหุ่น	๖๔๘	เขมรขาว, เพลง	2542	๖๗๔
จีนชื่อ	๖๔๘	เขมรชมจันทร์, เพลง		๖๗๔
จีนชื่อคา	๖๕๑	เขมรชมดวง, เพลง		๖๗๔
จีนชื่อผี ดู กำไล	๖๕๒	เขมรทรงพระดำเนิน, เพลง		๖๗๔
ขุนทกนิกาย	๖๕๒	เขมรไทรโยค, เพลง		๖๗๕
ขุนช้าง	๖๕๓	เขมรน้อย, เพลง		๖๗๖
ขุนช้างขุนแผน, เสภา	๖๕๔	เขมรปากท่อ, เพลง		๖๗๖
ขุนตรา, วัด	๖๕๙	เขมรปี่แก้ว, เพลง		๖๗๗
ขุนทอง, นก	๖๕๙	เขมรเป่าไปไม้, เพลง		๖๗๙
ขุนนาง	๖๖๑	เขมรพระประทุม, เพลง		๖๗๙
ขุนแผน	๖๖๓	เขมรพวง, เพลง		๖๗๙
ขุนเพ็ด ดู ปลัดขลิกล	๖๖๕	เขมรพายเรือ, เพลง		๖๘๐
ขุนอินทประมูล, วัด	๖๖๖	เขมรโพธิสัตว์, เพลง		๖๘๐
ขุบ : เครื่องใช้	๖๖๘	เขมรโพสัตว์, เพลง		๖๘๑
ขุมทอง, วัด ดู โกรโกลโส, วัด	๖๖๘	เขมรล่อองค์กร, เพลง		๖๘๑
ขุยหนู, ขนม ดู ขี้หนู, ขนม	๖๖๘	เขมรลาวเดิม		๖๘๒
แข่ง : เครื่องใช้	๖๖๘	เขมรเลียบพระนคร, เพลง		๖๘๔
แข่ง, ขนม	๖๖๙	เขมรไล่ควาย, เพลง		๖๘๕
แข่งเต้า ดู แข่ง	๖๗๐	เขมรใหญ่, เพลง		๖๘๕
แข่งปลาทุ ดู แข่ง	๖๗๐	เขมรเอวบาง, เพลง		๖๘๕
แข่งไล่เปิด ดู แข่ง	๖๗๐	เขมาภิตาราม, วัด		๖๘๖
เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง	๖๗๐	เขย่งแก้งกอย : การเล่น		๖๘๗
ดู ห้วยขาแข้ง, เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า		เขา, วัด ดู จอมคีรีนาคพรต, วัด		๖๘๗
เขน : เครื่องป้องกัน	๖๗๐	เขากบ ดู กบ, เขา		๖๘๗
เขนง : เครื่องใช้	๖๗๐	เขากบ, วัด ดู กบ, เขา		๖๘๗
เขนง, เพลง	๖๗๐	เขากะโดน, วัด		๖๘๗
เข็นครกขึ้นภูเขา, สำนัก	๖๗๑	เขาแก้ววรวิหาร, วัด		๖๘๙
เข็ม : พืช	๖๗๒	เขาควาย, ขนม		๖๙๐
เข็ม, เรือ	๖๗๒	เขาค้อ ดู ค้อ, เขา		๖๙๐
เข็ม, เสา ดู ปลุกเรือน	๖๗๓	เขาค้อ, อำเภอ		๖๙๐
เขม่น ดู กระหม่อม	๖๗๓	เขาคิชฌกูฏ, อุทยานแห่งชาติ		๖๙๔

เขาโค, ตำรา ดู โค, ตำรา	๖๙๕	เขียนสีกำมะลอ	๗๓๗
เขาจำลองไกรลาส ดู ไกรลาส, เขาจำลอง	๖๙๕	ดู งานเขียนระบายสีกำมะลอและช่างเขียน	
เขาฉกรรจ์, อำเภอ	๖๙๕	เขียนเส้นย่อ	๗๓๗
เขาช่องกระจก ดู ช่องกระจก, เขา	๖๙๗	เขียนเหมือนพระอินทร์, สำนวน	๗๓๗
เขาดินวนา, สวนสัตว์	๖๙๗	เขียนหมุดิน	๗๓๗
เขาดีสลัก, วัด	๗๐๐	เขียนในภาคกลาง	๗๓๗
เขาทราย, ตำบล	๗๐๒	เขียนโบราณในภาคกลาง	๗๔๕
เขาทอง, ตำบล	๗๐๒	เขียนเพชร	๗๔๗
เขานางบวช, วัด	๗๐๓	แขก, วัด ดู พระศรีมหาอุมาเทวี, วัด	๗๔๗
เขาน้อย, วัด ดู หน้าพระธาตุ, วัด	๗๐๕	แขกเจ้าเซ็น	๗๔๗
เขาบวชนาค, วัด ดู จอมคีรีนาคปรด, วัด	๗๐๕	แขกเชิญเจ้า, เพลง	๗๕๘
เขานันไคอิฐ, วัด	๗๐๕	แขกซ่มเซ, เพลง	๗๖๐
เขาปู่เขาย่า, นิทาน	๗๐๗	แขกแดง, เพลง	๗๖๐
เขาพระโค, ตำรา ดู โค, ตำรา	๗๐๗	แขกต๋อยหม้อ, เพลง	๗๖๐
เขาพระโค, วัด ดู จอมคีรีนาคปรด, วัด	๗๐๗	แขกเต้า, นก	๗๖๑
เขาพัง, น้ำตก ดู ไทรโยคน้อย, น้ำตก	๗๐๗	แขกไพร, เพลง	๗๖๑
เขามอ	๗๐๗	แขกบรเทศ, เพลง	๗๖๒
เขาย้อย, วัด	๗๑๕	แขกปัดคานี, เพลง	๗๖๒
เขาย้อย, อำเภอ	๗๑๖	แขกพราหมณ์, เพลง	๗๖๓
เขารูปช้าง : นิทาน	๗๒๑	แขกมอญ, เพลง	๗๖๓
เขาวง, ถ้ำ ดู นารายณ์, ถ้ำ	๗๒๑	แขกมอญบางขุนพรหม, เพลง	๗๖๔
เขาวัง ดู พระนครคีรี	๗๒๑	แขกมอญบางช้าง, เพลง	๗๖๕
เขาสมิง, อำเภอ	๗๒๑	แขกมอญการตะ, เพลง	๗๖๖
เขาหลวง, ถ้ำ	๗๒๔	แขกลพบุรี, เพลง	๗๖๖
เขาแหลม, เขื่อน	๗๒๕	แขกสาย, เพลง	๗๖๗
เขาแหลมหญ้า-หมู่เกาะเสม็ด, อุทยานแห่งชาติ	๗๒๗	แขกสาหร่าย, เพลง	๗๖๗
เขาดิน	๗๒๙	แขกสี่เกลอ, เพลง	๗๖๙
เขாதรง ดู ทรงเจ้า	๗๒๙	แขกอะหวัง, เพลง	๗๖๙
เข่าผี, เพลง	๗๒๙	แข่งกระทะ : การเล่น	๗๗๐
เข่าพรรษา, ประเพณี	๗๓๑	แข่งเกวียน : การเล่น	๗๗๐
เขียง : เครื่องใช้	๗๓๔	แข่งเรือ : การเล่น	๗๗๑
เขียน, วัด ดู เขียนเขต, วัด	๗๓๔	แข่งเรือคน : การเล่น	๗๗๒
เขียนเขต, วัด	๗๓๔		

แข่งเรือจังหวัดพิจิตร, ประเพณี	๗๗๓	ไข่เต่า, ยำ	๘๒๘
แข่งเรือจังหวัดพิษณุโลก, ประเพณี	๗๗๕	ไข่ทองแดง	๘๒๘
แข่งเรือบก : การเล่น	๗๗๘	ไข่แมงดาทะเล, ยำ	๘๒๙
แข่งวัวเกวียน : การเล่น	๗๗๘	ไข่ลูกเขย	๘๒๙
แข่งวัวลาน : การเล่น	๗๗๙	ไข่สวรรค์ ดู ไข่เหี้ย	๘๒๙
เขบลาน, ฟ้อน ดู เสื้อเขบลาน, รำ	๗๘๕	ไข่หงส์ ดู ไข่เหี้ย	๘๒๙
เขวงเมือง, อำเภอ ดู เมืองภูมิ	๗๘๕	ไข่เหี้ย, ขนม	๘๒๙
โขน : การแสดง	๗๘๕	ไข่	๘๓๐
โขน, กรม	๗๙๗	ไข่กาพหลังแอน ดู ไข่กาพนกนางแอ่น	๘๓๑
โขน : การคัดเลือกนักเรียนและการฝึกหัด	๗๙๘	ไข่จับสั้น ดู ไข่ป่า	๘๓๑
โขน : การเจรจา	๘๐๑	ไข่ป่า	๘๓๒
โขน : การพากย์	๘๐๓	ไข่สันนิบาตหน้าเพลิง	๘๓๒
โขน : เคล็ดกลางในการแสดง	๘๐๔	ไข่สำประชวร ๕ ประการ	๘๓๒
โขน : คำพากย์ คำเจรจา	๘๐๔	ไข่เหนื่อ	๘๓๒
โขน : ตัวตลก	๘๐๕	คงกระพันชาตรี, วิชา	๘๓๓
โขน : ภาษาโขน	๘๐๖	คงคาเตี๊ยะ : พืช	๘๓๔
โขนกลางแปลง	๘๐๗	คงคาราม, วัด	๘๓๕
โขนเจ้านาย	๘๐๘	คชสีห์	๘๓๗
โขนฉาก	๘๐๙	คชาธาร	๘๓๘
โขนชักกรอก	๘๑๐	คณาราชภูรี	๘๔๐
โขนชักกรอก : การแสดง	๘๑๑	คณาจารย์	๘๔๒
โขนนอนโรง	๘๑๙	คณิกาพล, วัด	๘๔๒
โขนนั่งราว	๘๒๐	คด : เครื่องราง	๘๔๔
โขนสด ดู หนังสด	๘๒๐	คดด้วง : เครื่องราง	๘๔๔
โขนหน้าจอ	๘๒๑	คดบัว : เครื่องราง	๘๔๔
โขนหน้าไฟ	๘๒๑	คดปลวก : เครื่องราง	๘๔๕
โชมด, ผี	๘๒๑	คดผึ้ง : เครื่องราง	๘๔๕
โหลกแบ่ง, เพลง	๘๒๒	คดไม้สัก : เครื่องราง	๘๔๕
โหลน : ตำแหน่ง	๘๒๔	คดระกำ : เครื่องราง	๘๔๕
โหลนทวาร	๘๒๖	คดสัง : พืช	๘๔๕
ไข่เค็มดินสอพอง	๘๒๗	คนถือศีลเป็นประจำยอมมีอายุยืน : นิทาน	๘๔๕
ไข่จิ้งหรีด, ขนม	๘๒๘	คนที่ : พืช	๘๔๖
ไข่เต่า, ขนม	๘๒๘	คนที่เขมา : พืช	๘๔๖

คนที่สอง : พี่ช	๘๕๖	กฤหบดี, วัด	๘๘๘
คนธรรพ์	๘๕๗	คลอง	๘๘๙
คนหมั่นขยันย่อมนจะหาทรัพย์ไม่ยาก : นิทาน	๘๕๙	คลองขลุง, อำเภอ	๙๐๒
คมนาคม, กระทรง	๘๕๙	คลองเตย, เขต	๙๐๕
คมในฝัก, กลบต	๘๕๔	คลองเตย, วัง คู ปลายเนิน, วัง	๙๐๗
ครก : เครื่องใช้	๘๕๔	คลองลาน, อำเภอ	๙๐๗
ครก, ขนม	๘๕๕	คลองสาน, เขต	๙๐๙
ครกกระเดื่อง	๘๕๘	คลองสามวา, เขต	๙๑๒
ครกข้าวโพด	๘๕๙	คลองหลวง, อำเภอ	๙๑๔
ครกไข่, ขนม	๘๖๐	คลองหาด, อำเภอ	๙๑๗
ครกตำข้าว	๘๖๐	คลองใหญ่, อำเภอ	๙๑๙
ครกบดยา คู โกร่ง	๘๖๑	คลองช้าง : การเล่น	๙๒๒
ครองแครง, ขนม	๘๖๑	คลองช้าง, พิธี	๙๒๒
ครอบครว้หูหนวก : นิทาน	๘๖๒	คลองช้างจังหวัดอุทัยธานี, พิธี	๙๒๘
ครอบครุ, พิธี	๘๖๒	คลองช้าง, เพลง	๙๒๙
ครอบครุโชนละคร, พิธี	๘๖๒	คลัง, กระทรงการ	๙๓๐
ครอบครุมวย, พิธี	๘๖๖	คลังทอง, วัด คู โกร่งโกโส, วัด	๙๓๕
ครอบงวม : เครื่องใช้	๘๖๘	คล้าย แสงศรี, นาย	๙๓๕
ครอบจักรวาล, เพลง	๘๖๙	คลื่นกระทบฝั่ง ๓ ชั้น, เพลง	๙๓๖
ครอบจักรวาล, ยา	๘๖๙	ควง อภัยวงศ์, พันตรี	๙๓๗
ครอบจักรวาล, กลบต	๘๖๙	ควักกะปิ : การเล่น	๙๔๑
ครอบดนตรีไทย, พิธี	๘๗๐	ความกตัญญู : นิทาน	๙๔๑
คราด : เครื่องใช้	๘๗๑	ความดีที่อัลเลาะห์ทรงประทานมา : นิทาน	๙๔๑
คราม : พี่ช	๘๗๓	ควาย	๙๔๒
คร่าวุ้ง : เครื่องใช้	๘๗๔	ควายธนู : เครื่องราง	๙๔๓
ครึ่งท่อน, เพลง	๘๗๔	คือ, เขา	๙๔๔
ครั้น : เครื่องใช้	๘๗๕	คอนเซ็ปชัน, วัด	๙๔๕
ครุ : เครื่องใช้	๘๗๕	คอนดัง : เครื่องใช้	๙๔๖
ครุโพง : เครื่องใช้	๘๗๖	คอนซัดราย : เครื่องใช้	๙๔๖
ครุฑ	๘๗๗	คันฉ่อง : เครื่องใช้	๙๔๖
ครุฑ	๘๘๒	คันฉาย : เครื่องใช้	๙๔๙
ครุฑเทพ คู ธรรมศักดิ์มนตรี, เจ้าพระยา	๘๘๗	คันชีพ : เครื่องใช้	๙๕๑
ครุฑ : ทรงหลังคา	๘๘๗	คันโซ่ คู โพง	๙๕๑

คันทวย	๙๕๑	คาถापัน	๙๘๑
คันธมาทน์, เขา	๙๕๓	คาทอลิก, นิกาย ตู สานสนาคริสต์	๙๘๒
คันธารราษฎร์, พระพุทธรูป	๙๕๔	คาทอลิกในภาคกลาง, โรงเรียน	๙๘๒
คันนายาว, เขต	๙๕๕	คาวี, บทละครนอก	๙๘๕
คันสุน : เครื่องใช้	๙๕๗	คางทูม	๙๘๘
คันหลาว, ขนม	๙๕๘	ค้างคาว, ขนม	๙๘๙
คัมภีร์ไบเบิล	๙๕๙	ค้างคาว, ถ้ำ ตู เจ้าราม, ถ้ำ	๙๘๙
คัมภีร์ไบเบิลฉบับหลวง	๙๖๖	ค้างคาว, วัด	๙๘๙
คั่ว	๙๗๒	ค้างคาว, วัด ตู ธรรมิการาม, วัด	๙๙๐
คา, หญ้า	๙๗๒	ค้างคาว, วัด ตู มณีชลทัศน์, วัด	๙๙๐
คาถา	๙๗๓	ค้างคาว : สัตว์	๙๙๐
คาถาชินบัญชร	๙๗๕		